

HET EINDE VAN DE REVOLUTIE

De Belgische fotograaf Carl De Keyzer een visionair noemen is niet overdreven. Hij is er vaak bij als de geschiedenis kantelt. In zijn nieuwste boek, *Cuba, La Lucha*, brengt hij de afbrokkeling van het communisme in Cuba in beeld.

Door Jan Bosteels

Carl De Keyzer

Carl De Keyzer (1958)

De Kortrijkse Carl De Keyzer is sinds 1982 actief als freelance fotograaf. "Documentaire-fotografie vind ik de mooiste kunst", zegt hij. "Omdat er zo veel aspecten in samenkomen. Eén goed beeld maken is niet zo moeilijk. Een hele tentoonstelling of boek met dezelfde stijl en sfeer opbouwen wel – al eist het veel van je." Het belet De Keyzer niet om buitengewoon productief te zijn. De inkt van zijn jongste boek is nog maar pas droog en er staan al twee nieuwe op stapel, eentje voor eind 2016 en eentje voor volgend jaar. Waarover ze handelen wil hij niet verklappen. In 32 jaar tijd zal De Keyzer dan 17 fotoboeken hebben uitgebracht. Zijn jonge werk bundelde hij in 1984 in de publicatie *Oogspanning*. In 1987 brak hij internationaal door met het boek *India*. Twee jaar later verscheen *Homo Sovieticus*, uitgerekend op de dag dat de Berlijnse muur viel. In *God Inc.* (1992) fileerde hij de godsdienstwaan in de VS. In 1994 werd De Keyzer volwaardig lid van Magnum. Hij leverde verder pareltjes af, bijvoorbeeld *East of Eden* (1996), *Tableaux d'Histoire* (2002), *Unvarnished* (2004), *Congo (Belge)* (2009), *Moments before the flood* (2012) en *The First World War Now* (2014). www.carldekeyzer.com

W e zitten aan de leiding van de meester en bladeren door zijn nieuwste boek, *Cuba, La Lucha* (De Strijd, Uitgeverij Lannoo, € 49,99). Tijdens

krachten die erin aan het werk zijn. Nook is het enkel wat het op het eerste gezicht lijkt. *Super Mario*

'IK ZOU NIEMAND VERMOORDEN VOOR EEN MOOI BEELD, MAAR IK DURF WEL MIJN ELLEROGEN TE GEBRUIKEN'

zijn. Maar een paar van die foto's heb ik toch gebruikt." Een van de oude vrouwtjes die toch het fotoboek *Cuba, La Lucha* haastte, is niet toevallig een voormalige prima ballerina. De spanning tussen de vervlogen grandeur van de diva en het kale beton van de heider waarin ze haar laatste dagen slijt, is typisch De Keyzer. De Magnum-fotograaf houdt van contrasten, harde jolies en beelden die het best gedijen op groot formaat vanwege de zorgvuldige compositie, de slimmige verbanden en tegenstrijdige

afbeeldingen. Maar de enige manier om de wereld, de vlag en de blinde man mooi in één beeld te katcheren was vanuit de hoogte. Er bewoont zich daar welgeteld één huis met een balkon. Ik weiger om iemand te vragen even te wachten voor een foto, dus heb ik om half acht 's ochtends als een gek staan aanbetten. Aan de man inonderbroek die opendeed heb ik in mijn beste Spaans uitgelegd dat ik naar zijn balkon wou. Ik heb me naar binnen geworpen, ben naar de eerste verdieping gehold waar zijn halfnaakte vrouw nog in bed lag, heb de

monistische Rusland heerst er bevonden een mooie solidariteit. Dat ze ongeveer vijf verdiepingen, ze zullen egoïstischer worden, een beetje zoals wij in het Westen eigenlijk." *Cienfuegos*

Cienfuegos

Camagüey

Carl De Keyzer (1959)
In het tijdschrift Carl De Keyzer is sinds 2002
actiefotojournalist (Magnum). "Decorative
table, fotografie van de laatste hand"

We zitten aan de keukentafel van de meester en bladeren door zijn nieuwste boek, *Cuba, La Lucha* ('De strijd', Uitgeverij Lannoo, € 49,99). "Tijdens mijn drie maanden op Cuba maakte ik zo'n 15.000 beelden. Die terugbrengen tot 800, dat was niet zo moeilijk. Het is pas de selectie van 800 tot de 80 die het boek haalden die lastig is. Ik blijf de hele tijd twifelen en betrek ook mijn galerist, mijn vriendin en vrienden en collega's bij het proces. Over de meeste foto's worden we het eens, maar soms druk ik toch mijn zin door, omdat een bepaald beeld voor mij meer betekent, omdat ik er iets in zie dat anderen niet zien of gewoon omdat ik koppig ben." Bij zowat elke foto heeft Carl De Keyzer een verhaal dat doorgaans een combinatie vormt van historische kennis, maatschappelijke analyse, gelijke dosissen observatie- en relativeringsvermogen en soms een scheut melancholie. Maar in het boek moeten de foto's voor zich spreken, zonder titel of onderschrift. Dat dwingt de lezer om beter te kijken en zelf de dubbele bodems te ontdekken.

Diepe crisis

"Ik houd niet van -ismen", zegt Carl De Keyzer. "Systemen die de mens in een keurslijf dwingen zijn aan mij niet besteed." De dooi tussen de VS en Cuba was nog maar pas ingezet toen De Keyzer begin 2015 naar de poging tot communistisch paradijs in de Caraïben trok en een land ontdekte dat een diepe crisis doormaakt. "Elke dag stort er in Havana wel een huis in. De mensen leven er in armoede, oude vrouwtjes liggen te sterven in kelders. Ondertussen overspoelen de eerste horden toeristen allemaal dezelfde straat, want alle andere beschouwen ze als onveilig."

Het kleurrijke Cuba dat we kennen van prentbriefkaarten en reisreportages interesseert De Keyzer niet. "Ik wilde de clichés vermijden – de auto's, de gevels, de sigaren, de oude vrouwtjes... Aanvankelijk wilde ik alleen maar interieurfoto's maken, maar die bleken té deprimerend. Ik wil geen fotograaf van het miserabilisme zijn. Maar een paar van die foto's heb ik toch gebruikt."

Eén van de oude vrouwtjes die toch het fotoboek *Cuba, La Lucha* haalde, is niet toevallig een voormalige prima ballerina. De spanning tussen de vervlogen grandeur van de diva en het kale beton van de kelder waarin ze haar laatste dagen slijt, is typisch De Keyzer. De Magnum-fotograaf houdt van contrasten, inside-jokes en beelden die het best gedijen op groot formaat vanwege de zorgvuldige compositie, de slimme verbanden en tegenstrijdige

krachten die erin aan het werk zijn. Nooit is iets enkel wat het op het eerste gezicht lijkt.

Super Mario

We kijken naar een foto met jonge hippe mensen voor een fort, met een té stralende lucht. In feite bevinden we ons voor een poster op een boekenbeurs in datzelfde fort, waar Ché Guevara honderden tegenstanders liet fusilleren en waar nu jaarlijks een boekenbeurs met goedkope maar gecensureerde boeken wordt gehouden. "Het communisme is niet dood", zegt De Keyzer. "Het systeem is robuust, de controle van de staat is er nog. Alleen gaat er af en toe een deurtje open om iets nieuws binnen te laten zodat de mensen een indruk van vrijheid krijgen."

De toestroom van toeristen is ondertussen begonnen. Het eerste cruiseschip legde aan toen De Keyzer in Havana rondliep. De Cubanen doen zelf flink hun best om er zo Westers mogelijk uit te zien, met baseballpetjes en foute T-shirts. "Voor mij is dit helemaal Super Mario", wijst de fotograaf naar een andere foto. "Op die hoek wachtte ik elke ochtend op mijn gids. Ik houd ervan als het decor goed zit, net als in de schilderkunst, en dat is hier het geval. Links het logo van een Duitse liedjeswedstrijd die daar werd opgenomen, centraal in beeld de kop van Ché boven een vuilniscontainer, en dan dat mannetje. Nog een beetje te anekdotisch naar mijn aanvoelen, maar toch geen slechte foto."

Ellebogen

Het moment 'décisif' vinden als fotograaf blijkt vaak een mix van geluk, snelheid en lef. Zoals dat beeld van de blinde Cubaan op de krijttekening van een Amerikaanse vlag. "Mijn gids had me op die tekening attent gemaakt. Na een paar weken had hij een goed oog voor het soort beelden dat ik zoek." De Keyzer was eigenlijk al tevreden over de foto's die hij er in de vroege ochtend had gemaakt, met die pijl van licht. "Maar toen zag ik in de verte die blinde man aankomen. Ik houd niet van vogel- of kikvorsperspectief, maar de enige manier om de driehoek, de vlag en de blinde man mooi in één beeld te kaderen was vanuit de hoogte. Er bevond zich daar welgeteld één huis met een balkon. Ik weiger om iemand te vragen even te wachten voor een foto, dus heb ik om half acht 's morgens als een gek staan aanbellen. Aan de man in onderbroek die opendeed heb ik in mijn beste Spaans uitgelegd dat ik naar zijn balkon wou. Ik heb me naar binnen gewrongen, ben naar de eerste verdieping gehold waar zijn halfnaakte vrouw nog in bed lag, heb de

'IK ZOU NIEMAND VERMOORDEN VOOR EEN MOOI BEELD, MAAR IK DURF WEL MIJN ELLEBOGEN TE GEBRUIKEN.'

deur van het balkon opengetrokken en heb welgeteld twee foto's kunnen maken terwijl het koppel al ruzie aan het maken was omdat de man een gek had binnengelaten. Maar ik had mijn foto, niet helemaal perfect tot in de hoekjes, maar toch. Ik zou niemand vermoorden voor een mooi beeld, maar ik durf wel mijn ellebogen te gebruiken als het nodig is."

De foto van de wit gesluisde vrouw en het Mariabeeld is klassieker dan we van De Keyzer gewend zijn, maar er blijkt alweer iets anders achter schuil te gaan dan je op het eerste gezicht zou denken. "Ik vond het zelf wat té klassiek *National Geographic*, maar de foto is niet zo katholiek als-ie eruitziet. Dat ik ze in die lichtomstandigheden heb kunnen maken, is trouwens volledig te danken aan mijn camera, de Pentax 645Z met zijn ongelooflijk goede contrast. We bevinden ons hier in een voormalig katholiek bedevaartsoord dat nu vooral gebruikt wordt door de Santería, een vooedoversie van het katholicisme. De stagiair-priesteres in beeld wilde niet op de foto en is ook meteen gaan lopen toen ze de sluis hoorde."

De toekomst

Wat brengt de toekomst voor Cuba? Daar kun je ook al een glimp van opvangen in de nieuwe pretparkachtige plezierhaven van Varadero, volledig uit beton en pastelkleuren opgetrokken. De werkelijkheid is minder rooskleurig. "Het leger staat aan het hoofd van de toeristische infrastructuur en dat is de enige economische sector die goed draait. Ik zie het systeem niet zo snel instorten. De generaals willen hun positie niet verliezen. Ach, de Cubanen zijn schatten van mensen. Net als in het communistische Rusland heerst er bovendien een mooie solidariteit. Dat zal ongetwijfeld verdwijnen, ze zullen egoïstischer worden, een beetje zoals wij in het Westen eigenlijk." ■

Havana

Havana

SHUTR.PHOTO | NR.2 | 2016

Havana

IEDEREEN HECHT WAARDE AAN ZIJN 'EERSTE', OF DAT
NU EEN CAMERA, FOTO, OPDRACHT OF MODEL IS.
CARLU HERMÉS VERTELT OVER ZIJN ONTWIKKELING ALS
FOTOGRAAF

Erste & Laatste

Havana